

Særlovgivningen

I tillegg til Plan- og bygningsloven, vil flere andre lover også kunne benyttes for å regulere miljø- og klimavirkningene fra trafikken. Det gjelder blant annet: Forurensningsloven, Kulturminneloven, Naturmangfoldloven, Friluftsløven, Folkehelseloven og Likestillings- og diskrimineringsloven. Disse lovene er til en viss grad samordnet med Plan- og bygningsloven, men det er viktig å sjekke dette opp i tide

Regulering av miljø i særlovgivningen

På viktige områder gir eksisterende lovverk, med forskrifter og retningslinjer, muligheter for å håndtere vegtrafikkens miljøproblemer. Lovverket regulerer hvilke miljøvirkninger som kan tas opp og hvordan dette skal gjøres rent formelt, men inneholder få fastlagte kvalitetsnormer eller krav til utforming av tiltak. Det er nødvendig med situasjonsbestemte vurderinger for å treffe vedtak om tiltak.

Ifølge [SPR BATP](#), skal det ved utforming av boligområder og trafikksystemer tas hensyn til statlige normer og retningslinjer for miljøkvalitet. I tillegg gir [Rikspolitiske retningslinjer for å styrke barn og unges interesser i planleggingen](#) retningslinjer for å ivareta de unges oppvekstmiljø. Tabell 1 gir en oversikt over enkelte lover og forskrifter som, i tillegg til [plan- og bygningsloven](#) (PBL), gir virkemidler for å håndtere noen av miljøeffektene. Lovene er til en viss grad samordnet med PBL, men det bør tidlig i en planleggingsprosess undersøkes om bestemmelser i andre lover vil bli gjeldende. I tillegg må en skaffe seg oversikt over eventuelle verneplaner for enkelte områder/områdetyper.

Tabell 1: Noen lover og forskrifter som regulerer veg og vegtrafikkens miljøeffekter. Navn og dato på lovene er presist angitt i referanselisten.

	Forurensnings- loven	Kulturminne- loven	Naturmang-foldloven	Friluftslø- ven	Folkehelse- loven
Miljøeffekter som kan komme inn under loven:	Støy, klima, luft- forurensning jord, vann	Kulturmiljø, kulturminner, vibrasjoner, forurensning	Naturmiljø, landskaps- bilde	Friluftsliv, naturmiljø, forurensning, støy, landskaps- bilde	Støy, vibrasjoner, luft- forurensning, vann

Virkemidler i loven:	Pålegge utredning Pålegge tiltak	Rett til å stanse Pålegg om retting Dispensasjon	Rett til å stanse Pålegge utredning	Rett til å stanse Rett til å fjerne	Pålegge utredning Pålegg om retting Rett til å stanse
Noen forskrifter og retningslinjer:	Se (MD 2004) og Nasjonale mål	T-4/92 (MD 1992)	T-2/15 (KLD 2015; 2016; MD 2011a)	T-3/07 (MD 2007)	HOD 2003, HOD 2012
Sanksjons-midler:	Bøter og/eller fengsel på inntil 5 år	Bøter eller fengsel på inntil 2 år	Bøter eller fengsel i inntil 3 år	Bøter	Bøter, fengsel inntil 3 mmd
Myndighets-utøver og klageinstans:	Link	Link	Link	Link	Statens helsetilsyn/ fylkesmannen mm (se loven)

Hjemlet i [Forurensningsloven](#) kan det fastsette bindende grenseverdier for når forurensningssituasjonen skal kartlegges og når det skal gjennomføres tiltak. §11 i loven omhandler utslipp av klimagasser og klimakvoter. [Forurensningsforskriften](#) gir blant annet gjeldende grenseverdier for lokal luftkvalitet (del 3) og støy (del 2). I forurensningsforskriftens del 2, §5-5 angis 35 dB ($L_{pA,eq,24h}$) som kartleggingsgrense for innendørs støy nivå når det gjelder å ha oversikt over *eksisterende boliger* som er støyutsatt. Kartleggingene skal utføres hvert 5 år (30. juni 2017, 30. juni 2022 osv). Tiltaksutredningen skal foreligge senest et år etter fristen for kartleggingen (dvs 30. juni 2018, 30. juni 2023 osv). Tiltaksplikten (§ 5-4) gjelder situasjoner der kartleggingen viser at det er fare for overskridelse av grenseverdien på 42 dB ($L_{pA,eq,24h}$) innendørs i løpet av femårsperioden frem til neste kartleggingsrunde (MD 2004 og Miljødirektoratet 2021a). Innendørs støy nivå beregnes nå med lukkede vinduer/ventiler, men planen er å endre dette til å gjelde med *åpne* vinduer/ventiler. Dette vil skjerpe grenseverdien med rundt 2 dB. Det skal utarbeides handlingsplaner (§5-14) for å redusere støyplagen. Når det gjelder lokal luftkvalitet angis det grenseverdier for når det skal pålegges tiltak i del 3 i forskriften. Tabell 2 viser noen av disse grenseverdiene for luftkvalitet. De nasjonale resultatmålene (se [Miljøstatus.no](#)) er strengere enn grenseverdiene angitt i forurensningsforskriften.

Tabell 2: Grenseverdier for lokal luftkvalitet. Kilde: Forurensningsloven.

Komponent	Grenseverdi	Antall overskridelser
<i>Nitrogendioksid (NO₂)</i>		
Timemiddel, menneskers helse	200 µg/m ³	Max 18 g. pr. år.
Årsmiddel, menneskers helse	40 µg/m ³	
<i>Nitrogenoksid (NO_x)</i>		
Årsmiddel, beskytte vegetasjon	30 µg/m ³	
<i>Svevestøv (PM10)</i>		
Døgnmiddel, menneskers helse	50 µg/m ³	Max 25 g. pr år.
Årsmiddel, menneskers helse	20 µg/m ³	

Svevestøv ($PM_{2,5}$)

Årsmiddel, menneskers helse 10 $\mu\text{g}/\text{m}^3$

Forurensningsloven trer hovedsakelig i kraft ved forurensning fra eksisterende virksomheter. Ved planlegging av ny virksomhet vil Plan- og bygningslovens bestemmelser tre i kraft, krav til for eksempel støy beskrives i T-1442 (KLD 2021b, Miljødirektoratet 2021b) og krav til luftforurensning i T-1520 (MD 2012a). Disse retningslinjene angir blant annet kriterier for utarbeidelse av luftforurensnings- og støysonekart (der for eksempel rød sone angir områder som er uegnet for følsomme bruksformål) og krav til stille områder med mer.

[Klimakonvensjonen](#) er det sentrale rammeverket for internasjonalt samarbeid om å bekjempe klimaendringer og forberede tilpasninger til klimaendringer. [Kyotoprotokollen](#) av 1998 er en oppfølging av Klimakonvensjonen ved at den fastsetter bindende og tallfestede utslippsforpliktelser for industriland. Norge er et av flere land som har undertegnet Kyotoprotokollen, og forpliktet seg til å redusere sitt utslipp av klimagasser. En oversikt over Norges mål for utslippsreduksjoner fins i stortingsmeldingen, [Norsk klimapolitikk](#) (MD 2012b) og [Klimaplan for 2021-2030](#) (KLD 2021). [Klimakvoteloven](#) regulerer utslipp av klimagasser og gir regler for kvotehandel (som skal samkjøres med krav etter Forurensningsloven). Brudd på loven straffes med bøter og/eller fengsel i inntil 3 måneder. Miljødirektoratet fatter vedtak om tildeling av kvoter og fører tilsyn med disse. Vedtak fra Miljødirektoratet kan påklages til Klima- og miljødepartementet.

[Klimaloven](#) av 2017 skal fremme gjennomføringen av klimamålene. Norges klimamål for 2030 er at klimagassene skal reduseres med minst 50 og opp mot 55 prosent i forhold til 1990. Klimamålet for 2050 er at Norge skal være et lavutslippssamfunn, og at utslippet av klimagasser skal være redusert med 90-95 prosent i forhold til 1990-nivået. Hvert år skal regjeringen redegjøre overfor Stortinget om hvordan man ligger an i forhold til å nå klimamålene.

[Friluftsloven](#) ble endret i 2017. Formålet med loven er (§1): "*å verne friluftslivets naturgrunnlag og sikre allmennhetens rett til ferdsel, opphold m.v. i naturen, slik at muligheten til å utøve friluftsliv som en helsefremmende, trivselskapende og miljøvennlig fritidsaktivitet bevares og fremmes*". Myndighetsutøver og klageinstans (jfr tabell 1) varierer avhengig av type inngrep.

[Folkehelseloven](#) inneholder blant annet krav til miljørettet helsevern, som omfatter bestemmelser om: innemiljø, luftkvalitet, støy, og forebygging av skader med mer. Loven har særlig fokus på forebyggende helsearbeid, og å fremme folkehelse i alle sektorer. Kommunen og fylkeskommunen pålegges med dette også å ta sin del av ansvaret for å fremme sikker ferdsel. Kommunen har etter §7 plikt til å iverksette tiltak for å møte lokale utfordringer, bla knyttet til levekår, bokvalitet, fysiske og sosiale miljøer, ulykker, skader og mulighet for fysisk aktivitet.

Målet i [Kulturminneloven](#) er at kulturminner og kulturmiljøer med deres egenart og variasjoner skal vernes som en del av vår kulturarv og som ledd i en helhetlig miljø- og

ressursforvaltning (§1). Det er de kulturhistoriske eller arkitektoniske verdifulle kulturminner og kulturmiljøer som skal vernes (§2). I Kulturminneloven, med endringer fra 1999, skilles det mellom automatisk fredete og vedtaksfredete kulturminner (Ot. prp. 50, 1998-99). Stående byggverk eldre enn fra 1650, andre kulturminner eldre enn 1537, samt samiske kulturminner eldre enn 100 år er automatisk fredet. Automatisk fredning skal tinglyses. Det er utbyggers plikt å undersøke om et planlagt tiltak kan påvirke automatisk fredete kulturminner. Dette arbeidet bør inngå som et ledd i planleggingsprosessen etter plan- og bygningsloven (VD 2000). Kommunen plikter å oversende melding om søknad om riving/ombygging av bevaringsverdige byggverk til kulturminneforvaltningen for uttalelse før det eventuelt gis tillatelse. Riksantikvaren kan treffe vedtak om fredning av kulturminne fra nyere tid. Slike vedtak vil da gå foran en eventuell nylig vedtatt reguleringsplan. Når det gjelder myndighetsutøver og klageinstans (jfr tabell 1) vil dette variere noe med type inngrep/vedtak (MD 1992, VD og RA 1997).

[Naturmangfoldloven](#) inneholder blant annet bestemmelser om vern og bevaring av spesielle naturområder og naturforekomster. I tillegg til dette inneholder loven bestemmelser om vern av landskapsbilde og naturmiljø, samt om fredning av planter og dyr. Hvilke inngrep som er tillatt i de vernede områdene vil variere. Unntak fra vernebestemmelsene kan blant annet gjøres for tiltak av vesentlig samfunnsmessig betydning. Miljøverndepartementet har utarbeidet en veileder (Miljødirektoratet 2016b) til kapittel II (omhandler blant annet konsekvensutredning av naturmangfoldet, og konkretiserer forvaltningslovens bestemmelser om utrednings- og begrunnelsesplikten) i Naturmangfoldloven. I tillegg har Direktoratet for naturforvaltning utarbeidet en veileder til forskriften om ulike naturtyper (DN 2011).

[Likestillings- og diskrimineringsloven](#) av 2017 skal blant annet sikre like muligheter og rettigheter til samfunnsdeltagelse for alle, uavhengig av funksjonsevne, og hindre diskriminering på grunn av nedsatt funksjonsevne. Lovens kapittel 3 inneholder en plikt om universell utforming. Dette gjelder blant annet for utforming av bygninger og anlegg, og utformingen av informasjons- og kommunikasjonsteknologien.

[Energitjenestedirektivet](#) ble vedtatt av EU-parlamentet i 2006, og vurderes inkorporert i EØS avtalen. Bakgrunnen for direktivet er å bidra til å redusere utslipp av klimagasser og øke forsyningssikkerheten for energi. Medlemslandene skal blant annet ha et generelt mål om å være 9 prosent mer effektive når det gjelder energisparing for perioden 2008 til 2017. Offentlig sektor skal være et godt eksempel med hensyn på energisparing. Innkjøpsregler som fremmer energisparing er et av flere mulige tiltak. Det skal med jevne mellomrom utarbeides handlingsplaner.

Aktuelle lover, forskrifter og veiledere

Lover og proposisjoner

Lov om behandlingsmåten i forvaltningssaker (forvaltningsloven) av 10. februar 1967 nr 00.
Link: <http://www.lovdatab.no/all/hl-19670210-000.html>

Lov om folkehelsearbeid (folkehelseloven) av 24. juni 2011 nr 29.

Link: <http://www.lovddata.no/all/tl-20110624-029-003.html>

Lov om forvaltning av naturens mangfold (naturmangfoldloven) av 19. juni 2009 nr 100.

Link: <http://www.lovddata.no/all/hl-20090619-100.html>

Lov om friluftslivet (friluftsløven) av 28. juni 1957 nr 16.

Link: <http://www.lovddata.no/all/hl-19570628-016.html>

Lov om klimamål (klimaløven) av 16. juni 2017 nr. 60.

Link: <https://lovddata.no/dokument/NL/lov/2017-06-16-60>

Lov om kulturminner (kulturminneløven) av 9. juni 1978 nr 50.

Link: <http://www.lovddata.no/all/hl-19780609-050.html>

Lov om kvoteplikt og handel med kvoter for utslipp av klimagasser (klimakvoteløven) av 17. desember 2004 nr 99.

Link: <http://www.lovddata.no/all/hl-20041217-099.html>

Lov om likestilling og forbud mot diskriminering (likestillings- og diskrimineringsløven) av 16. juni 2017 nr. 51.

Link: <https://lovddata.no/dokument/NL/lov/2017-06-16-51>

Lov om planlegging og byggesaksbehandling (plan- og bygningsløven) av 27. juni 2008 nr 71.

Link: <http://www.lovddata.no/cgi-wift/ldles?doc=/all/nl-20080627-071.html>

Lov om vern mot forurensning og om avfall (forurensningsløven) av 13. mars 1981 nr 06.

Link: <http://www.lovddata.no/all/hl-19810313-006.html>

Vegtrafikkloven av 18. juni 1965 nr 04.

Link: <http://www.lovddata.no/all/hl-19650618-004.html>

Ot prp nr 50 (1998-99) Om lov om endring i lov 9. juni 1978 nr 50 om Kulturminner. Vedtatt 16 april 1999.

Forskrifter og veiledere

Direktoratet for naturforvaltning (DN) 2011 (*nå lagt inn under Miljødirektoratet*)

Veileder til forskrift om ulike naturtyper. Håndbok 31-2011.

Link:

http://www.miljodirektoratet.no/old/dirnat/attachment/2498/DN-håndbok%2031-2011_nettpdf

Helse- og omsorgsdepartementet (HOD):

- 2003: Forskrift om miljørettet helsevern. Forskrift av 25. april 2003 nr 486.
Link: <http://www.lovddata.no/for/sf/ho/xo-20030425-0486.html>
- 2012: Forskrift om oversikt over folkehelsen. Forskrift av 28. juni 2012.
Link: <https://lovddata.no/dokument/SF/forskrift/2012-06-28-692>

Klima- og miljødepartementet (KLD) (tidl. Miljøverndepartementet, MD):

- 1992: Kulturminnevern og planlegging etter plan- og bygningsloven. Rundskriv T-4/92. Link: <http://www.regjeringen.no/nb/dep/md/dok/rundskriv/1992/t-492-kulturminnevern.html?id=107839>
- 1998: Kommunens myndighet og plikter etter forurensningsloven. Rundskriv T-5/98. Link: <http://www.regjeringen.no/nb/dep/md/dok/rundskriv/1998/t-598-kommunens-myndighet.html?id=108212>
- 2004: Forskrift om begrensning av forurensning (forurensningsforskriften). Forskrift av 6. januar 2004, nr 931. Link: <http://www.lovdata.no/for/sf/md/xd-20040601-0931.html>
- 2007: Om lov om friluftslivet av 28. juni 1957, nr. 16. Rundskriv T-3/07. Link: <http://www.regjeringen.no/nb/dep/md/dok/rundskriv/2007/t-307-.html?id=475481>
- 2011a: Forskrift om utvalgte naturtyper etter naturmangfoldsloven. Forskrift av 13. mai 2011, nr. 512. Link: <http://www.lovdata.no/for/sf/md/xd-20110513-0512.html>
- 2012a: Retningslinje for behandling av luftkvalitet i arealplanleggingen. T-1520. Link: http://www.regjeringen.no/nb/dep/md/dok/lover_regler/retningslinjer/2012/t-1520-luftkvalitet-arealplanlegging.html?id=679346
- 2012b: St. meld. nr 21. (2011-2012). Norsk klimapolitikk. Link: <http://www.regjeringen.no/pages/37858627/PDFS/STM201120120021000DDDPDFS.pdf>
- 2015: Saksbehandlingsregler ved områdevern etter naturmangfoldloven. Rundskriv T-2/15. Link: <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/t-2-15-saksbehandlingsregler-ved-omradevern-etter-naturmangfoldloven/id2398923/>
- 2016: Naturmangfoldloven kapittel II. Alminnelige bestemmelser om bærekraftig bruk. Veileder T-1554. Link: [Naturmangfoldloven kapittel II - regjeringen.no](http://www.regjeringen.no)
- 2021a: St. Meld. 13 (2020-2021). Klimaplan for 2021-2030. Link: [St. 13 \(2020-2021\) - regjeringen.no](http://www.regjeringen.no)
- 2021b: Retningslinje for behandling av støy i arealplanleggingen. T-1442/2021. Link: <https://www.regjeringen.no/contentassets/7d2793f6d8254e4b9cc2c4f33592657f/t-1442-2021.pdf>

Kommunal- og moderniseringsdepartementet 2008

Rikspolitiske retningslinjer for barn og planlegging. Forskrift av 20. september 1995. Link: https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/1995-09-20-4146/KAPITTEL_2#KAPITTEL_2

Miljødirektoratet (tidl. Klima- og forurensningsdirektoratet, klif):

- 2013: Lokal luftkvalitet. Tiltaksveileder. Link: <http://www.miljodirektoratet.no/Documents/publikasjoner/M48/M48.pdf>
- 2015: Veileder til forurensningsforskriften kapittel 7 om lokal forurensning. M-413. Link: <https://www.miljodirektoratet.no/globalassets/publikasjoner/M413/M413.pdf>
- 2017: Forurensningsforskriftens kapittel 2. Opprydning i forurenset grunn ved bygge- og

gravearbeid. Veileder til forskriften. M-820.

Link: <http://www.miljodirektoratet.no/Documents/publikasjoner/M820/M820.pdf>

- 2021a: Veileder til forurensningsforskriftens kapittel 5 om støy.
Link: [Veileder til forurensningsforskriftens kapittel 5 om støy – Miljødirektoratet \(miljodirektoratet.no\)](#)
- 2021b: Veileder til retningslinje for behandling av støy arealplanlegging. M- 2061. Link: [Veileder om behandling av støy i arealplanlegging – Miljødirektoratet \(miljodirektoratet.no\)](#)

Miljøverndepartementet (MD) og Samferdselsdepartementet (SD). 1993

Rikspolitiske retningslinjer for samordnet areal- og transportplanlegging. Rundskriv T-5/93

Statens vegvesen, Vegdirektoratet (VD) 2000

Oversiktsplanlegging. Veg- og transportplanlegging etter plan- og bygningsloven. Veileder. Håndbok V710.

Link: <https://www.vegvesen.no/globalassets/fag/handboker/hb-v710.pdf>

Statens Vegvesen (VD) og Riksantikvaren (RA). 1997

Veg og kulturmiljø. Veileder. Håndbok V132. *Utgått*